



№ 1(29)
2024

**НАУКА
і ТЕХНІКА**
серії: право, економіка, педагогіка,
техніка, фізико-математичні науки
СЬОГОДНІ



УДК 346.91

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-1\(29\)-213-226](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-1(29)-213-226)

Фастовець Наталія Валеріївна кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри приватного та публічного права, Київський національний університет технологій та дизайну, вул. Мала Шияновська, 2, м. Київ, 01011, тел.: (096)730-27-85, <https://orcid.org/0000-0001-8619-8975>.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ДОКАЗІВ У ГОСПОДАРЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Анотація. У статті висвітлено проблематику здійснення оцінки доказів у господарському судочинстві України.

Необхідність дослідження вказаної тематики пов'язана із тим, що на господарські суди покладено обов'язок захисту прав та законних інтересів суб'єктів господарської діяльності, а інститут доказів забезпечує суспільні відносини які виникають між учасниками судових процесів, що беруть участь у розв'язанні спорів між суб'єктами господарських відносин. Загальновідомо, що ухвалення законного судового рішення можливо лише за умов дотримання правової процедури щодо встановлення фактичних обставин справи, яка є першою і найважливішою стадією судового правозастосування у господарському процесі. Важливість стадії встановлення фактичних обставин справи, що є фактами, з якими закон пов'язує правові наслідки, обумовлено тим, що ця стадія забезпечує фактичну складову винесення судом законного і обґрунтованого судового рішення.

Саме докази, які належним чином оформлені і подані, здатні аргументувати і підтвердити вимоги сторін господарського спору. Дослідивши теоретико-парові аспекти встановлених діючим законодавством критеріїв оцінки доказів, автором було з'ясовано сутність і перелік вимог, що дозволяють провести оцінку фактичних даних, наданих сторонами у підтвердження своїх правових позицій у господарському спорі.

Проведений аналіз дав автору статті змогу обґрунтувати тезу про те, що, вимоги належності доказу по суті є його фактичною характеристикою, що свідчить про факт належності доказу до предмета доведення. Автором було доведено, що критерій допустимості як критерій доказу по суті є правовою характеристикою, яка стосується відповідності процедури отримання і порядку оформлення доказу, та застосовується до кожного доказу окремо.

В ході проведення наукової розвідки, автором було розкрито якісну характеристику критерію достовірності доказів як сукупності вимог, що визначають певний рівень справдивості. Крім того, автором було встановлено



недоліки змістовної частини ст. 79 Господарського процесуального кодексу України щодо критерію оцінки вірогідності доказів, що призвели до певних протиріч у розумінні процесу правозастосування критерію вірогідності доказів і інструментарій, яким ці протиріччя нівельовані.

Ключові слова: докази, стандарти доказування у господарському судочинстві, достатність доказів, вірогідність доказів, допустимість доказів, належність доказів.

Fastovets Nataliia Valeriivna PhD in State Administration, Associate Professor, Associate Professor of Department of Private and Public Law, Kyiv National University of Technology and Design, Mala Shyianovska St., 2, Kyiv, 01011, <https://orcid.org/0000-0001-8619-8975>.

EVIDENCE EVALUATION CRITERIA IN ECONOMIC LITIGATION IN UKRAINE

Abstract. The paper highlights the issues of evaluating evidence in the judicial system of commercial courts of Ukraine.

The need to research the specified topic is related to the fact that commercial courts are entrusted with the duty of protecting the rights and legitimate interests of economic entities, while the institute of evidence facilitates social relations arising between participants to legal proceedings that take part in the resolution of disputes between entities in economic relations.

It is well known that rendering a legitimate court judgment is possible only subject to the compliance with the legal procedure for establishing the factual background of the case, which is the first and foremost stage of judicial enforcement in commercial proceedings.

The importance of the stage of establishing the facts of the case, which are the facts that the law links legal consequences to, is due to the fact that this stage provides for the virtual component in rendering a legitimate and substantiated judgment by the court.

It is the evidence, properly prepared and submitted, that can argue and verify the claims of the parties to the commercial dispute. Having examined theoretical and legal aspects of the criteria for evaluating evidence established by the current legislation, the author clarifies the essence and the list of requirements that allow to evaluate the factual information provided by the parties in support of their legal stances in a commercial dispute.

The analysis conducted gave the author of the paper the grounds to substantiate the idea that the requirements for the evidence acceptability are essentially its virtual characteristics, which testifies to the fact that the evidence belongs to the fact in issue. The author has proved that the criterion of admissibility



as a criterion of evidence is essentially a legal characteristic that relates to the compliance of the procedure for obtaining and registering the evidence and is applied to each piece of evidence separately.

As part of the study, the author provided insights into the qualitative characteristics of the criterion of the evidence reliability as a set of requirements that determine a certain level of credibility. Furthermore, the author identified the shortcomings of the substantive part of Art. 79 of the Commercial Procedural Code of Ukraine regarding the criterion for evaluating the credibility of evidence, which led to certain contradictions in the understanding of the process of enforcing the criterion of evidence credibility and the tools used to alleviate those contradictions.

Key words: evidence, standards of evidence in commercial litigation, sufficiency of evidence, reliability of evidence, admissibility of evidence, relevance of evidence.

Постановка проблеми. Вирішення спорів між суб'єктами господарювання у судовому порядку належить до компетенції Господарського суду України. Розв'язання спору як результат вирішення конфлікту між господарюючими суб'єктами у судовому порядку досягається у процесі застосування судом норм матеріального права по відношенню до з'ясованих та встановлених під час судового процесу фактичних обставин справи. Процес встановлення та дослідження джерел, які містять юридичні факти з метою відтворення реальних обставини справи має назву судове доказування, а інформація про факти (фактичні дані) є доказами. За таких умов, коли судове доказування, як діяльність суб'єктів господарського судочинства, щодо встановлення наявності чи відсутності фактичних обставин, що мають значення для справедливого вирішення спору шляхом застосування визначених законодавством засобів, є єдиним легітимним шляхом встановлення фактичних обставин справи, розуміння змісту вимог, які пред'являються до доказів, має важливе значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем судових доказів присвячено достатню кількість наукових досліджень. Зокрема, дане питання досліджували у своїх працях наступні науковці та практики: С.В. Васильєв, О.О. Грабовська, Г.І. Грешук, Н.Л. Дроздович, О.Т.Квіта, Б.Є. Лук'янчиков, Є.Д. Лук'янчиков, А.А. Павлишин, К.М. Пільков, Б.П. Ратушна, Х.Р. Слюсарчук, Т. В. Степанова, І.Є. Томаров.

Мета статті полягає у проведенні аналізу критеріїв доказів, які застосовуються у господарському судочинстві.

Виклад основного матеріалу. Відповідно ст. 73 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України), «доказами у господарському процесі є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і

заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи. Ці дані встановлюються такими засобами: 1) письмовими, речовими і електронними доказами; 2) висновками експертів; 3) показаннями свідків». [1]

Докази, які учасники судового процесу надають до суду, «мають відповідати встановленим критеріям: належності, допустимості, достовірності, вірогідності», як визначено статтями 76-79 ГПК України. [1]

Критерій (гр., засіб судження) є «мірилом для визначення, оцінки предмета, явища; ознака, взята за основу класифікації». [2]

Визначення терміну «мірило» по відношенню до доказів означає, що надані в суд докази мають відповідати в рамках діючого господарського процесуального права певним характеристикам, що дає змогу класифікувати їх як належні, допустимі, достовірні і вірогідні, задля з'ясування дійсних обставин справи, з метою розв'язання господарського спору.

Розглянемо окремо визначені законодавцем критерії, які мають забезпечувати ефективний, змагальний та неупереджений господарський судовий процес.

Критерій *належності* доказів. Згідно ст. 76 ГПК України «належними є докази, на підставі яких можна встановити обставини, які входять у предмет доказування. Відповідно, суд не бере до розгляду докази, які не стосуються предмета доказування». [1]

«Належністю доказів є спроможність відповідних фактичних даних містити інформацію стосовно обставин, які входять до предмета доказування з даної справи». [3, с.139]

Є. Д. Лук'янчиков та Б. Є. Лук'янчиков під належністю доказів розуміють «здатність фактичних даних надавати інформацію щодо обставин, які входять до предмета доказування, виступати аргументами (посилками) у процесі встановлення об'єктивної істини». [4, с. 126]

На погляд К. М. Пількова «у найбільш загальному розумінні належність доказу – це логічний зв'язок з обставинами, які становлять предмет доказування, до якого можуть належати факти матеріально правового та процесуального характеру». [5, с. 89]

Т.В. Степанова вважає, що належними є «подані докази, які здатні підтвердити або спростувати: а) факти предмета доведення; б) доказувальні факти; в) факти, що дають підставу для винесення окремої ухвали по справі, які є супутніми фактам предмета доведення і доказувальним фактам; г) факти, що впливають на зупинення, припинення справи і залишення заяви без розгляду» [6, с. 17].

Верховний Суд, оцінюючи докази на належність, визначає їх такими у випадках, коли докази: «містять інформацію щодо предмета доказування. Предметом доказування являються факти, що обґрунтовують вимоги чи



заперечення заявлені сторонами господарського спору, або факти, які мають інше значення для вирішення справи і які підлягають встановленню при ухваленні судового рішення» [7].

Предметом доказування у господарському судочинстві являється «сукупність обставин матеріально-правового і процесуального характеру, що підлягають встановленню з метою правильного вирішення спору. [8, с. 171]

На нашу думку, задача із визначення доказу належним, або неналежним має наступні цілі:

1. Допомогти із визначенням відношення доказу до справи, з'ясувати належність конкретного факту до предмета доказування.
2. Прийняти рішення чи може поданий, або витребуваний судом доказ, за своєю змістовною складовою, встановлювати факти (підтвердити чи спростувати дії, або події, що мають значення для справи).
3. Окреслити перелік фактів, що входять в предмет доказування.
4. Прийняття господарським судом до уваги лише тих доказів, які встановлюють дійсні обставин справи, задля запобігання затягування судового процесу.

Таким чином, визначити якісну характеристику критерію належності доказів означає, в прямому сенсі, встановити чи мають докази якесь значення для справи. А саме: належать до таких, що свідчать про матеріально-правові обставини спору; мають значення для вирішення спору; встановлюють зв'язок, між доказами, які можуть свідчити, або спростовувати наявність обставин, які сторони пред'являють у підтвердження своїх вимог, або заперечень. Отже, критерій належності доказу – це його фактична характеристика, яка свідчить про факт належності до предмета доведення.

Наступний критерій, якому мають відповідати докази є *допустимість*.

Допустимість доказів регламентується ст. 77 ГПК України, яка закріплює положення про те, що «обставини, які відповідно до законодавства повинні бути підтверджені певними засобами доказування, не можуть підтверджуватися іншими засобами доказування. Докази, одержані з порушенням закону, судом не приймаються». [1]

Як зазначає К. М. Пільков, допустимість проявляється у «двох аспектах: негативний, коли право визнає недопустимими окремі докази, наприклад такі, що одержані з порушенням закону і позитивний, коли певні обставини можуть бути підтверджені тільки певними засобами доказування». [5, с. 92] К.М. Пільков звертає увагу на наявність «презумпції допустимості належних доказів, яка у цивільному та господарському процесі має процесуальний характер і стосується переважно негативного аспекту допустимості» [5, с. 92].

За загальним правилом, критерій допустимість вимагає обов'язкового дотримання порядку збирання, подання та оформлення доказів в законний спосіб. Отримання доказу в незаконний спосіб перетворює доказ у



недопустимий. Прикладом служить постанова Окружного адміністративного суду м. Києва у справі № 826/13830/16 від 24.09.2018р., в якому зазначено, що «недопустимим доказом є акт перевірки, який складено (одержано) з порушенням порядку, встановленого законом, оскільки в ньому неправомірно розголошено інформацію про контрагента платника податків, що заборонено діючим законодавством». [9]

Крім того, законодавство містить спеціальні правила, відповідно яких існують певні дозволи і заборони, згідно яким форма і зміст документів, що подаються до господарського суду, повинні відповідати вимогам, встановленим чинним законодавством для цих документів. Так, цивільним законодавством та законодавством в сфері банківських послуг встановлено вимоги до порядку та форми укладення і оформлення певних договорів, які мають бути укладені письмово, або завірені нотаріально, а тому мають містити певні ознаки відповідності цим вимогам (ст. 207 Цивільного кодексу України, ч.1 ст. 181 Господарського кодексу України) [10,11, 1].

Із вищезазначеного ми бачимо, що допустимість є певною якісною характеристикою доказу, яка властива доказу як такому, що був отриманий та оформлений із дотриманням вимог чинного законодавства (у законний спосіб).

Таким чином, допустимість як критерій оцінки доказу стосується відповідності дотримання порядку отримання і порядку оформлення доказів, та застосовується до кожного доказу окремо.

Необхідно зазначити, що лише після визнання судом доказів належними і допустимими ці докази долучаються до судової справи. Доказ, який не відповідає одному із цих критеріїв не буде долучено до судової справи.

Отже, автор вважає, що критерій доказу «допустимість» є правовою характеристикою.

Достовірність доказів. Згідно положень діючого законодавства достовірними є докази, «створені (отримані) за відсутності впливу, спрямованого на формування хибного уявлення про обставини справи, які мають значення для справи». [1]

Відповідно ст. 300 ГПК України, суб'єктом оцінки доказів на предмет їх достовірності є суд першої та апеляційної інстанції, про що свідчить і судова практика. Так, у Постанові Верховного Суду у справі № 925/594/18 від 21.10.2020р. перелічено заборони щодо дій суду касаційної інстанції. Переглядаючи у касаційному порядку судові рішення, касаційна інстанція не вправі: 1) встановлювати або вважати доведеними обставини, що не були встановлені у рішенні або постанові господарського суду чи відхилені ним; 2) вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу; 3) вирішувати питання про перевагу одних доказів над іншими; 4) збирати нові докази; 5) додатково перевіряти докази (стаття 300 ГПК України). [1, 12]



Аналіз доказу на достовірність суд здійснює шляхом його співвідношення із іншими доказами, що надані на розгляд суду та визнані належними і допустимими. За умов виявлення не співпадіння фактів, або виникнення у суду сумнівів щодо достовірності наданих учасниками процесу доказів, «суд не позбавлений можливості витребувати у відповідної особи оригінали таких доказів не лише за клопотанням сторін, а й з власної ініціативи». [13]

Б.П. Ратушна і Г.І. Грещук розглядають достовірність доказів як важливу якісну змістовну характеристику доказів, яка свідчить про їх «правдивість чи значну наближеність до правди». [14, с. 271]

Як зазначає О.О. Грабовська, достовірність доказу - це «такий ступень правдивості доказової інформації, яка дозволяє суду з високою ймовірністю переконатися у існуванні чи відсутності факту чи обставини, що встановлюється, а також визнати таку інформацію доказом». [15, с.106]

А. А. Павлишин та Х. Р. Слюсарчук наголошують на тому, що «достовірність доказу не має жодних ступенів. За результатом оцінювання доказ визнають або достовірним, або недостовірним». [16, с.202]

К. М. Пільков аналізуючи критерій достовірності зазначає, що «достовірність можна розглядати як критерій оцінювання доказу, однак вона не завжди визначається індивідуально (в значенні без зв'язку з іншими доказами), оскільки висновок про недостовірність доказу може бути зроблений у тому числі через його протиріччя з іншими доказами та відомими обставинами справи». Спірним також є виділення взаємного зв'язку як критерію оцінювання». [5, с. 94]

Засобами доведення достовірності доказів виступають різні методи, серед яких проведення експертизи, здійснення аудиту, показання свідків та ін. Із вищезазначеного ми робимо висновок про те, що критерій достовірності доказів є характеристикою доказу на правдивість, ступінь якої з'ясовується судом в процесі оцінки доказів.

Вірогідність доказів. Законодавець у ст. 79 ГПК України закріпив положення про те, що:

«1. Наявність обставини, на яку сторона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, вважається доведеною, якщо докази, надані на підтвердження такої обставини, є більш вірогідними, ніж докази, надані на її спростування.

2. Питання про вірогідність доказів для встановлення обставин, що мають значення для справи, суд вирішує відповідно до свого внутрішнього переконання». [1]

Таким чином, законодавець трактує критерій вірогідності доказів як властивість за наявності якої докази, надані на підтвердження певної обставини, є більш вірогідними, ніж докази, надані на її спростування. Зазначимо, що внутрішнє переконання в науковій правовій доктрині

розуміють, як «стан свідомості судді, що відображає результат розумової суб'єктивної діяльності судді в процесі судочинства щодо оцінки доказів з метою достовірного встановлення фактичних обставин конкретної справи, що входять в предмет доказування, результат якої втілюється в судовому рішенні». [17, с. 253]

Критерій «вірогідність доказів» введено в ГПК України Законом України від 20.09.2019р. №132-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні» шляхом заміни «критерію достатності».

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду у справі №908/1879/17 від 04.03.2021р. наголосив, що «цими змінами було, фактично впроваджено в господарський процес стандарт доказування «вірогідності доказів». Стандарт доказування «вірогідності доказів», на відміну від «достатності доказів», підкреслює необхідність співставлення судом доказів, які надає позивач та відповідач. Тобто, з введенням в дію нового стандарту доказування необхідним є не надати достатньо доказів для підтвердження певної обставини, а надати їх саме ту кількість, яка зможе переважити доводи протилежної сторони судового процесу». [18]

Водночас, зміст ст. ст. 79 та 86 ГПК України, яких торкнулися відповідні зміни, передбачає *критерії* оцінки доказів, а не *стандарти* доказування. Зазначені поняття не є тотожними, а тому призводять до появи непорозуміння у правозастосуванні.

Задля з'ясування ситуації, розглянемо вилучений критерій достатності оцінки доказів. До внесення вищезазначених змін, критерій достатності застосовувався у господарському процесуальному праві для оцінки всієї сукупності доказів задля формування висновку про наявність або відсутність обставин справи, що входять в предмет доказування. За правилом достатності, до доказів не пред'являлося вимоги подання якнайбільшої кількості доказів для встановлення обставин, що мають значення для справи. Достатність у господарському процесуальному кодексі була критерієм, який визначав, що докази, надані для підтвердження обставин, що входять в предмет доказування, в повній мірі свідчать про наявність або відсутність певного факту. Зазвичай недостатніми у господарському процесуальному праві вважаються непрямі докази, які дають змогу робити лише ймовірні, а не достовірні висновки щодо обставин, та докази, які не доводяться. Недостатніми також є докази, що суперечать один одному тому, що їх достовірність є сумнівною (пояснення сторін, не підтверджені іншими фактами, показання зацікавленого свідка, тощо).

За загальними правилами господарського судочинства, обставини справи мають бути доведеними, а суд має з'ясувати підстави для винесення рішення про задоволення, або про відмову у задоволенні вимог позивача.



Таким чином, докази у господарському процесі оцінювалися на предмет достатності на фінальному етапі, коли господарський суд, взявши до уваги лише належні, допустимі і достовірні докази, робив висновок про те, чи їх було достатньо, щоб «дійти висновку про існування факту, на підтвердження якого вони були зібрані». [19, с. 150]

Вищевикладене свідчить про те, що достатність як критерій характеризував вагомість доказів.

Внесені в ст. 79 ГПК України зміни вимагають застосування до доказів критерію вірогідності.

Як було зазначено вище, Верховний суд України називає критерії достатності і вірогідності стандартами доказування. Розглянемо визначення стандарту доказування.

«Стандарт доказування виступає важливим елементом змагальності процесу, спеціальними правилами, якими суд має керуватися при вирішенні справи. Правила, які встановлює стандарт доказування, дозволяють оцінити, наскільки вдало сторони виконали вимоги щодо тягара доказування і наскільки вони змогли переконати суд у своїй позиції, що робить оцінку доказів більш алгоритмізованою та обґрунтованою». [20]

«Стандарт доказування – це та ступінь достовірності наданих стороною доказів, за яких суд має визнати тягар доведення знятим, а фактичну обставину – доведеною. Мова йде про достатній рівень допустимих сумнівів, при якому тягар доведення вважається виконаним». [21]

Верховний Суд США в рішенні у справі «In re Winship» зазначає, що судовому розгляді, під час якого є суперечка щодо фактів якоїсь попередньої події, особа, яка встановлює факти, не може отримати незаперечно точні знання про те, що сталося. Натомість усе, що може здобути дослідник, — це переконання в тому, що ймовірно сталося. Інтенсивність цієї віри — ступінь, до якого той, хто шукає факти, переконаний у тому, що дана дія дійсно мала місце, — звичайно, може бути різною. У цьому відношенні стандарт доказування являє собою спробу дати вказівки особі, яка шукає факти, щодо ступеня довіри, який, на думку суспільства, він повинен мати в правильності фактичних висновків для певного типу судового рішення. [20, 21]

З точки зору К.М. Пількова, стандарт доказування є «рівнем імовірності, який визнається достатнім, аби вважати обставину доведеною». [23, с. 22]

Таким чином, стандарт доказування «вірогідність доказів» (стандарт доказування «баланс імовірностей») є певним рівнем значимості наданих стороною доказів, при досягненні якого, суд буде вважати обов'язок доказування (тягар доведення) виконаним, а фактичну обставину — обґрунтовано доведеною.

Зазвичай, в будь якому господарському спорі завжди існує певний рівень допустимих сумнівів, які необхідно подолати задля того, щоб довести



суду певний факт, як існуючий. Неможливо дати однозначну відповідь на питання щодо кількісного показника доказів, необхідних, щоб переконати суд і забезпечити належним чином тягар доведення. Тому, стандарт доказування вірогідності, який застосовують у національному господарському судочинстві і який вимагає від сторони забезпечити свою позицію доказами такого рівня вагомості, щоб суд мав змогу «вважати висновок про існування певної обставини істинним з певною вірогідністю, яка задовольняє встановлений для доведення цієї обставини стандарт доведення» [5, с.96], служить у господарському судочинстві інструментом, який дає змогу ефективно вирішити спір в рамках принципу змагальності.

Наведене вище, дає нам право стверджувати, що термін який визначає правову категорію «критерій оцінки доказу» занадто вузький, щоб ототожнювати його із терміном правової категорії «стандарт доказування».

Таким чином, внесенні законодавцем в ст. 79 ГПК України зміни вносять плутанину у розуміння і розмежування категорій «стандарт доказування» та «критерії оцінки доказів». Автор погоджується із позицією К.М. Пількова який зазначає, що «вірогідність, позаяк про неї йдеться у новій редакції ст. 79 ГПК України, все ще подібна до достатності, хоча видно, що правило про неї покликане впровадити на законодавчому рівні зниження стандарту доказування у господарському процесі до рівня стандарту балансу вірогідностей, який, справді, з огляду на принцип змагальності є найбільш притаманний доказуванню у господарському та цивільному процесах». [5, с. 96]

Таким чином, зміни, внесені законодавцем у ст. 79 ГПК України в частині заміни критерію достатності на критерій вірогідності, призвело до появи у учасників господарського процесу певних протиріч розуміння вимог ст. 79 ГПК України, які як недолік було усунуто шляхом введення Верховним Судом України практики застосування стандарту доказування «вірогідності доказів», як інструменту забезпечення принципу змагальності сторін.

Висновки. Підсумовуючи все вищевикладене зазначимо, що для прийняття законного й обґрунтованого рішення щодо господарського спору, вагоме значення має повна і всебічна оцінка господарським судом доказів, яку неможливо забезпечити без застосування уніфікованої системи критеріїв оцінки доказів.

Крім того, на думку автора:

1. Вимоги щодо належності доказу по суті, є його фактичною характеристикою, що свідчить про факт належності доказу до предмета доведення;
2. Критерій допустимості як критерій доказу, по суті, являє собою правову характеристику, яка стосується законності процедури отримання і порядку оформлення доказу, та застосовується до кожного доказу окремо;
3. Критерій оцінки доказу на достовірність, має на увазі - з'ясування відповідності інформації, яку він містить реальним фактам, які є предметом доказування в процесі здійснення господарського судочинства;



4. Критерій вірогідність доказів, застосовується у господарському судочинстві України в розширеному до рівня стандарту доказування форматі, який сформульовано як стандарт доказування «вірогідності доказів», що є випадком і прикладом усунення недоліків юридичної техніки нормотворчості шляхом застосування судової практики як легітимного засобу подолання недоліків.

Таким чином, в результаті проведеного аналізу критеріїв доказів, які застосовуються у господарському процесі, було з'ясовано, що по суті критеріями оцінки доказів у господарському процесуальному праві виступають певні характеристики, процедури і правила, дотримання яких забезпечують визнання доказів належними, допустимими, достовірними, та у сукупності їх вагомості щодо встановлення об'єктивних обставин справи у господарському процесі – вірогідними.

Література:

1. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 р. №1798–XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>.
2. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/>
3. Кройтор В. А., Синегубов О. В., Бортнік О. Г. та ін. Господарський процес: навч. посіб. За заг. ред. проф. В. А. Кройтора; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 328 с.
4. Лук'янчиков Є. Д., Лук'янчиков Б. Є. Формування доказів у кримінальному провадженні. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. 2016. Вип. 2. С. 118–129. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2016_2_14.
5. Пільков К. М. Властивості доказів та критерії їх оцінювання. Підприємництво, господарство і право. 2020. Вип. 4. С. 86–99. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/4/15.pdf>.
6. Степанова Т. В. Поняття і значення належності судових доказів у господарському процесі. Підприємництво, господарство і право. 2002. Вип. 1. С. 17–19.
7. Постанова КГС ВС від 15.11.2019 р. у справі № 909/887/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85933797>.
8. Квіта О. Т. Доказ в господарському процесі: поняття та предмет. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2015. Вип. 33, Т. 1. С. 169–172.
9. Постанова Окружного адміністративного суду м. Києва від 24.09.2018 р. у справі № 826/13830/16.
10. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435–IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40–44. Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
11. Про затвердження Положення про додаткові вимоги до договорів про надання фінансових послуг та фінансових платіжних послуг, укладених банками зі споживачами: Постанова Правління Національного Банку України від 22.01.2021 р. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007500-21#n11>.
12. Постанова Верховного Суду у справі № 925/594/18 від 21.10.2020. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=95567098&red=1000037583ed0f1361cc7523da38296b756666&d=5>.
13. Постанова КГС ВС від 05.03.2020 р. у справі № 910/1584/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88027356>.
14. Ратушна Б. П., Грещук Г. І. Достовірність у цивільному процесі України. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 4. С. 701.

15. Грабовська О. О. Доказування у цивільному процесі України: проблеми теорії і практики: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2017. 461 с.
16. Павлишин А., Слюсарчук Х. Стандарти доказування та формування знання у кримінальному провадженні. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2016. Вип. 62. С. 199–209.
17. Дроздович Н. Л. Внутрішнє переконання судді як елемент принципу вільної оцінки доказів. Часопис Київського університету права. 2010. № 1. С. 250–258.
18. Постанова Верховного Суду України у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 04.03.2021 р. у справах № 908/1879/17. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=95343913&red=10000315aebb993a81e21d9635d83776f83feb&d=5>.
19. Васильєв С. В. Цивільний процес: навчальний посібник. Харків: ТОВ «Одіссей», 2008. 480 с.
20. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 29.08.2018 р. у справі № 910/23428/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76156187>.
21. Томаров І. Стандарт доказування: внутрішнє переконання чи баланс вірогідностей. 21.05.2019. URL: <http://www.legalshift.com.ua/?p=1421>.
22. Рішення Верховного Суду США у справі "In re Winship, 397 US 358". URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/397/358/#tab-opinion-1948447>.
23. Пільков К. М. Теорія і практика доказування у міжнародному комерційному арбітражі: монографія. Київ: Освіта України, 2016. 240 с.

References:

1. Hospodarskyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 06.11.1991 r. №1798–KhII [Economic Procedural Code of Ukraine: Law of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> [in Ukrainian].
2. Akademichnyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy [Academic explanatory dictionary of the Ukrainian language]. URL: <http://sum.in.ua/>
3. Kroitor, V. A., Syniehubov, O. V., Bortnik, O. H. et al. (2020). Hospodarskyi protses: navch. posib. [Economic process: a study guide]. Ed. prof. V. A. Kroitor. Kharkiv: MVS Ukrainy, Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav. 328 p. [in Ukrainian].
4. Luk'ianchykov, Ye. D., Luk'ianchykov, B. Ye. (2016). Formuvannia dokaziv u kryminalnomu provadzhenni [Formation of evidence in criminal proceedings]. Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka = Bulletin of E. O. Didorenko Luhansk State University of Internal Affairs, Vol. 2, P. 118–129. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2016_2_14 [in Ukrainian].
5. Pilkov, K. M. (2020). Vlastyvosti dokaziv ta kryterii yikh otsiniuvannia [Properties of evidence and criteria for their evaluation]. Pidpryemnytstvo, hospodarstvo i pravo = Entrepreneurship, economy and law, Vol. 4, P. 86–99. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/4/15.pdf> [in Ukrainian].
6. Stepanova, T. V. (2002). Poniattia i znachennia nalezhnosti sudovykh dokaziv u hospodarskomu protsesi [The concept and significance of the propriety of judicial evidence in the economic process]. Pidpryemnytstvo, hospodarstvo i pravo = Entrepreneurship, economy and law, Vol. 1, P. 17–19 [in Ukrainian].
7. Postanova KHS VS vid 15.11.2019 r. u spravi № 909/887/18 [Resolution of the KGS of the Supreme Court of November 15, 2019 in case No. 909/887/18]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85933797> [in Ukrainian].



№ 1(29)
2024



8. Kvita, O. T. (2015). Dokaz v hospodarskomu protsesi: poniattia ta predmet [Proof in the business process: concept and subject]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo = Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: Law, Vol. 33, Iss. 1, P. 169–172 [in Ukrainian].

9. Postanova Okruzhnogo administratyvnoho sudu m. Kyieva vid 24.09.2018 r. u spravi № 826/13830/16 [Resolution of the District Administrative Court of Kyiv dated September 24, 2018 in case No. 826/13830/16] [in Ukrainian].

10. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 r. № 435–IV [Civil Code of Ukraine dated January 16, 2003 No. 435–IV]. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy = Information of the Verkhovna Rada of Ukraine, № 40–44, Art. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> [in Ukrainian].

11. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro dodatkovy vymohy do dohovoriv pro nadannia finansovykh posluh ta finansovykh platizhnykh posluh, ukladenykh bankamy zi spozhyvachamy: Postanova Pravlinnia Natsionalnoho Banku Ukrainy vid 22.01.2021 r. № 7 [On the approval of the Regulation on additional requirements for contracts for the provision of financial services and financial payment services concluded by banks with consumers: Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine dated January 22, 2021 No. 7]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007500-21#n11> [in Ukrainian].

12. Postanova Verkhovnoho Sudu u spravi № 925/594/18 vid 21.10.2020 [Resolution of the Supreme Court in case No. 925/594/18 dated 10/21/2020]. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=95567098&red=1000037583ed0f1361cc7523da38296b756666&d=5> [in Ukrainian].

13. Postanova KHS VS vid 05.03.2020 r. u spravi № 910/1584/19 [Resolution of the KGS of the Supreme Court dated 05.03.2020 in case No. 910/1584/19]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88027356> [in Ukrainian].

14. Ratushna, B. P., Hreshchuk, H. I. (2021). Dostovirnist u tsyvilnomu protsesi Ukrainy [Credibility in the civil process of Ukraine]. Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal = Legal scientific electronic journal, № 4, P. 701 [in Ukrainian].

15. Hrabovska, O. O. (2017). Dokazuvannia u tsyvilnomu protsesi Ukrainy: problemy teorii i praktyky: monohrafiia [Evidence in the civil process of Ukraine: problems of theory and practice: monograph]. Kyiv: Yurinkom Inter. 461 p. [in Ukrainian].

16. Pavlyshyn, A., Sliusarchuk, Kh. (2016). Standarty dokazuvannia ta formuvannia znannia u kryminalnomu provadzhenni [Standards of proof and formation of knowledge in criminal proceedings]. Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii yurydychna = Bulletin of Lviv University. Legal series, Vol. 62, P. 199–209 [in Ukrainian].

17. Drozdovych, N. L. (2010). Vnutrishnie perekonannia suddi yak element pryntsypu vilnoi otsinky dokaziv [The inner conviction of the judge as an element of the principle of free assessment of evidence]. Chasopys Kyivskoho universytetu prava = Journal of the Kyiv University of Law, № 1, P. 250–258 [in Ukrainian].

18. Postanova Verkhovnoho Sudu Ukrainy u skladi kolehii suddiv Kasatsiinoho hospodarskoho sudu vid 04.03.2021 r. u sprava № 908/1879/17 [Resolution of the Supreme Court of Ukraine as part of the panel of judges of the Cassation Commercial Court dated March 4, 2021 in case No. 908/1879/17]. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=95343913&red=10000315aebb993a81e21d9635d83776f83feb&d=5> [in Ukrainian].

19. Vasyliiev, S. V. (2008). Tsyvilnyi protses: navchalnyi posibnyk [Civil process: study guide]. Kharkiv: TOV "Odissei". 480 p. [in Ukrainian].

20. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehii suddiv Kasatsiinoho hospodarskoho sudu vid 29.08.2018 r. u spravi № 910/23428/17 [Resolution of the Supreme Court as part of the panel of judges of the Cassation Economic Court dated August 29, 2018 in case No. 910/23428/17]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76156187> [in Ukrainian].